

RIITTA SEPPÄNEN-JÄRVELÄ

Reilu vuosi sitten elämäämme ilmestyi tuntematon muuttuja. Aluksi seurasimme sitä etäältä, mutta nopeasti jouduimme kokemaan oma-kohtaisesti sen, mitä globaalin virustaudin eteneminen on tarkoittanut. Koronaviruspandemia on muuttanut ihmisten ja organisaatioiden totuttuja käytäntöjä; muutosstrategioita ja -taktiikoita on ollut monenlaisia: taistelua, sopeutumista, uuden innovointia, välipitämättömyyttä ja lamaantumista. Tässäkin asiassa on ollut voittajia ja häviäjiä.

Korona-ilmiö on ollut myös monien tutkimusten keskiössä, sillä muutosten suuntaa ja luonnetta on seurattu ja arvioitu. Tutkimustyön tavoite on tuottaa soveltamiskelpoista tietoa valtavan kompleksisen haasteen ymmärtämiseen ja selättämiseen. Myös kuntoutuksen kentällä tutkijat ryhtyivät varsin nopeasti selvittämään pandemian vaikutuksia siinä vaiheessa, kun viranomaiset alkoivat maaliskuussa vuonna 2020 ohjeistaa kuntoutuksen toteutusta. Tällöin valtakunnallisten ohjeiden mukaan kasvokkaista kuntoutusta rajattiin ja tilalle suositeltiin etäkuntoutusta. Nyt jälleen suomalainen yhteiskunta käyttää järeitä sulkutoimia taudin leviämisen pysäyttämiseksi.

Kelan tutkimusyksikkö suuntasi keväällä vuonna 2020 kyselyn fysio-, toiminta-, puhe- ja musiikkiterapeuteille, neuropsykologeille sekä psykoterapeuteille. Kysely tuotti tietoa tilanteesta, jolloin kuntoutuksen toteuttajat alkoivat pikaisesti etsiä ratkaisuja koronan aiheuttamiin rajoituksiin. Tällöin 41 prosenttia terapeuteista ei jatkanut kasvokkaista kuntoutusta ja 86 prosenttia kyselyn vastaajista otti käyttöön etäkuntoutuksen vähintään joidenkin asiakkaiden kanssa. Vastaajien mukaan hyvin pienellä osalla (3 %) asiakkaista terapia jäi täysin toteutumatta ja näyttääkin siltä, että etäkuntoutuksen ansiosta vain osalla asiakkaista kuntoutus jäi kokonaan toteutumatta. Vastaajista 20 prosenttia arvioi, ettei yhdenkään asiakkaan terapia jäänyt toteutumatta. Erityisesti fysioterapeuteilta jäi eniten asiakkaita ilman terapiaa – merkittävä osa vastaajista ilmoittikin kokeneensa taloudellisia menetyksiä. Asiakasryhmiä, joiden arvioitiin jääneen ilman kuntoutusta koronakeväänä, olivat yli 70-vuotiaat henkilöt ja veteraanit. Myös nuorempia riskiryhmiin kuuluvia asiakkaita jäi pois kuntoutuksesta, joko omasta toiveestaan tai lääkärin tai terapeutin suosituksesta. Kyselyn mukaan myös maahanmuuttajataustaisten lapsiasiakkaiden terapioiden keskeytyi huomattavasti. (Ks. Heiskanen ym. 2020, Heiskanen & Salminen 2020.) Pandemian jatkuessa ja poikkeustilanteen arkipäiväistyessä on tärkeä-

tä tuottaa tutkimustietoa myös pidemmällä aikaperspektiivillä. Tällöin pystytään havaitsemaan koronan aiheuttamien muutosten vaikutuksia ja seuraamuksia, joista osa on kielteisiä ja osa kenties myönteisiä. Tietoa tarvitaan, jotta voidaan tehdä korjausliikkeitä niin yksilöiden kuin yhteiskunnan tasolla. Ehkä korona ilmiönä tulee nousemaan esille tässäkin lehdessä tutkimusten julkaistessa tuloksiaan.

Käsillä olevan lehden tieteellinen alkuperäisartikkeli, jonka on kirjoittanut Anu Polvinen, tuottaa tietoa työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymisen eroista kunta-alan ja yksityisen sektorin työntekijöillä. Tutkimus tuo esille, että kunta-alan ja yksityisen sektorin palkansaajien välillä on eroja työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymisessä. Kunta-alalta siirrytään useammin osatyökyvyttömyyseläkkeelle kuin yksityiseltä sektorilta. Sektorien väliset erot johtuvat osin työntekijöiden yksilötekijöistä, mutta myös työnantajaorganisaation koolla on merkitystä.

Katsaukset ja analyysit -osastossa Hanna Rinne, Johanna Korkeamäki ja Tiia Villa kirjoittavat korkeakouluopiskelijoiden koetuista oppimisvaikeuksista, jotka ovat varsin yleisiä nuorilla aikuisilla. Tutkijat selvittivät oppimisvaikeuksien yhteyttä psyykkiseen hyvinvointiin ja muuhun terveyteen sekä elintapoihin, opintojen etenemiseen ja osallisuuden kokemuksiin. Tuloksena he raportoivat, että oppimisvaikeuksia kokeneilla oli muita yleisemmin todettuja ja koettuja pulmia psyykkisessä hyvinvoinnissa sekä heikompi terveydentila. Katsaus tuo esille, että oppimiseen liittyviin asioiden kohentaminen voisi olla reitti vaikuttaa myös laajemmin ihmisen hyvinvointiin ja elämänlaatuun.

Anja Rantalan ja Sanna Uotisen tarkastelussa ovat lapsiperheiden arjen vahvuudet varhaiskasvatuksen erityisopettajien näkökulmasta. Katsausta kehystää ekokulttuurinen lähestymistapa: lapsiperheet ovat nykyään hyvin monimuotoisia. Perheet eivät vain sopeudu ympäristöön ja sen vaatimukseen vaan dynaamisesti muokkaavat sitä itselleen ja omiin arvoihinsa sopivaksi. Tutkijat toteavat, että tunnistamalla lapsiperheiden arjen vahvuuksia voidaan edesauttaa perheiden hyvinvoinnin tukemista. Arjen vahvuuksia esille nostamalla pystytään myös havaitsemaan, millaisilla asioilla voidaan tukea perheitä kuormittavissa tilanteissa.

Samu Kauppinen, Elina Kesäniemi ja Sari Helenius kirjoittavat digitaalisuuden mahdollisuuksista puheterapiapalvelussa. He analysoivat – nykypäivänä niin ajankohtaisen ja välttämättömän – palveluiden digitalisoinnin tuottamia muutoksia. Tarkastelussa ovat puheterapiapalvelut erityisesti asiakkaan hoitopolun sekä puheterapeutin työn näkökulmasta.

Jouni Puumalaisen kirjoituksessa tarkastellaan erityisesti ADHD-diagnoosin saaneiden lasten ja nuorten liikunnan tukemista osallisuuden näkökulmasta.

Lehden puheenvuorokirjoituksen on kirjoittanut Pauliina Heiskanen yhdessä Terhi Myllerin kanssa. He pohtivat Green Care -ohjausmallia ikäosaamisen tulevaisuuskompassina. Ikäosaamisella he tarkoittavat ikäihmisten hyvinvointiin liittyvää tietoa, taitoa, asennetta ja etiikkaa – itselleni tuore käsite!

Myös Kuntoutus-lehdessä voimme huomata, että kuntoutuksen alueelta on väitellyt useita tutkijoita viime aikoina: tällä kertaa on luetavissa neuropsykologi Jaana Sarajuuren väitöstilaisuuden lectio. Hän väitteli 1.10.2020 Helsingin yliopistossa aivovammojen kuntoutuksesta.

Heti pääkirjoituksen jälkeen on luettavissa lehden erikoisartikkeli, joka on Juhani Wikströmin haastattelu. Kuntoutuksen tutkimus- ja kehittämisyhdistys KUTKE:n aiempänä puheenjohtajana hän valottaa yhdistyksen syntyyn vaikuttaneita tekijöitä sekä kuntoutusalan kehityskulkuja. Yhdistyksen historia nivoutuu läheisesti myös Kuntoutus-lehteen ja Kuntoutussäätiöön, jonka rinnalle KUTKE lehden julkaisijana taannoin liittyi. Kuntoutus-lehti on myös ollut yhdistyksen jäsentilauslehti. Kirjoituksessa mennyt ja nykyisyys kohtaavat niin ikään haastattelun asetelmassa, kun yhdistyksen nykyinen puheenjohtajisto eli Susanna Melkas ja Sinikka Hiekkala otti haastattelijan roolin.

Tämän pääkirjoituksen myötä kiitän Kuntoutus-lehteä ja KUTKEa hienosta tilaisuudesta työskennellä kaksi vuotta toisena päätoimittajana. Kun minua pyydettiin tehtävään, toin esille toiveeni määräajasta sekä tehtävän kierrätyksestä, joka mielestäni myös vahvistaa lehden laaja-alaisuutta ja vitalisuutta. Toivotan seuraavan päätoimittajan lämpimästi tervetulleeksi – digitaalinen Kuntoutus-lehti jatkaa merkittävää tehtäväänsä alan kotimaisena tieteellis-ammattillisena julkaisuna ja keskustelufoorumina.

Lukemisiin,

Riitta Seppänen-Järvelä

VTT, dosentti, tutkuspäällikkö, Kelan tutkimus

Lähteet

Heiskanen T, Rinne H, Salminen AL (2020) Koronakriisin aikana kuntoutus keskeytyi monesta syystä. Kelan tutkimusblogi, 31.8.2020. Saatavilla internetissä: <https://tutkimusblogi.kela.fi/arkisto/5523>

Heiskanen T, Salminen AL (2020) Koronakriisi vaikutti yksilöterapioiden toteutukseen. Kelan tutkimusblogi, 24.6.2020. Saatavilla internetissä: <https://tutkimusblogi.kela.fi/arkisto/5389>